

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
В'ЯЗОВСЬКОЇ АННИ ВІТАЛІЇВНИ
«МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ВОДНО-ЗЕЛЕНИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТА»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.04 – «Містобудування та ландшафтна архітектура»

Сучасні темпи розвитку людства, новітні технології, соціальні процеси та тенденції, а також погляди суспільства визначають нові завдання щодо архітектурно-містобудівного удосконалення середовища життєдіяльності людини. Наразі, внаслідок стихійної індустріалізації та урбанізації, критично скоротилися обсяги природної складової на урбанізованих територіях. Сьогодні в Україні, як і в усьому світі, йде активний пошук нових засобів збереження та відтворення природного середовища як невід'ємної складової просторово-планувальної структури міста. Цей процес потребує одночасного залучення різноманітних галузей та наукових дисциплін і визначає новий напрямок у містобудівній теорії та практиці – ландшафтний урбанізм, який розглядає тканину сучасного міста з його промисловими зонами, інженерно-транспортною інфраструктурою, мережею об'єктів громадського обслуговування та рекреації під кутом ландшафтно-екологічного підходу.

Все це свідчить про актуалізацію досліджень, пов'язаних з розвитком відповідного сучасного рекреаційного середовища в регіонах, містах, прибережних зонах, та потребує здійснення широких міждисциплінарних досліджень, визначення закономірностей розвитку рекреаційних утворень, дослідження рекреаційних систем як об'єктів взаємодії урбанізованого та природного середовищ – саме цьому присвячена наукова робота Анни Віталіївни.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена необхідністю розвитку мережі міських ландшафтних та рекреаційних територій з використанням природно-ландшафтного потенціалу середовища (малих річок та струмків, заплав, заболочених ділянок, низин із водоймами, балок і ярів, прирічкових територій тощо) з метою формування природного каркасу міста як комплексної водно-зеленої структури.

Мета і завдання дослідження: розробити принципи, методи, прийоми і засоби планувальної організації водно-зелених територій міста, проаналізувати науково-практичний досвід, виявити умови і фактори формування водно-зелених територій міста, визначити і узагальнити проблеми сучасного стану водно-зелених територій міст України – всі ці питання сформульовано та вирішено в роботі за допомогою загальнонаукових методів пізнання, що використовувались для збору і обробки інформації та методів, запропонованих

та удосконалених здобувачем, що вирішують задачі планувальної організації водно-зелених територій.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації базується на результатах ретельного аналізу існуючої науково-теоретичної бази і практичного вітчизняного та зарубіжного досвіду, ґрунтується на дослідженні факторів та встановленні сучасних тенденцій щодо планувальної організації водно-зелених територій міста, а також забезпечується відповідністю методів дослідження його меті та завданням. Високий ступінь достовірності результатів дослідження обумовлений їх підтвердженням та апробацією на наукових та науково-практичних конференціях, публікаціями дисертанта у фахових виданнях, участю авторки у експериментальному та реальному проектуванні рекреаційних об'єктів, впровадженні результатів дослідження у навчальний процес та дипломне проектування.

Наукова новизна результатів дослідження полягає: у розгляді водно-зеленої системи міста на чотирьох територіальних рівнях (водно-зелена мережа міста, водно-зелений коридор річки, водно-зелений об'єкт і локальний біодренажний осередок); у визначенні принципів планувальної організації водно-зелених територій та методів їх просторової організації з урахуванням впливу водних процесів як динамічного компоненту ландшафту; у вдосконаленні типології міських водно-зелених об'єктів та методичних підходів до планувальної організації водно-зеленої мережі міста, водно-зеленого коридору річки і водно-зелених об'єктів.

Повнота викладу матеріалу в опублікованих працях за темою дослідження підтверджується 19 опублікованими працями: 7 - у фахових виданнях, що входять до переліку ДАК України; 3 – в наукових періодичних виданнях інших держав, що входять до міжнародних науково-метричних баз даних; 1 - у колективній монографії; 4 - в архітектурних періодичних виданнях, що додатково засвідчують результати дисертації; 4 тези у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту та висновків дисертаційного дослідження. Основна частина дисертації складається із розширеної анотації, глосарію, вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (248 найменувань) та додатків (36 сторінок, з яких 8 сторінок займають акти впровадження). Текстова частина дисертації налічує 120 сторінок, графічна частина наукової роботи складає 32 ілюстрації. До структури дисертації – зауважень немає.

Перший розділ «**Сучасний стан теорії та практики містобудівної організації водно-зелених територій**» присвячено вивченню стану наукової теорії за темою дослідження, узагальненню та аналізу практичного світового досвіду формування ландшафтної структури міст, визначенню сучасних проблем в містобудівній організації водно-зелених територій на прикладі міст України.

Заслугує поваги та позитивної оцінки вивчення та систематизація численних наукових джерел, що склали наукову базу даного дослідження (с. 31-45). Методологічно важливим є висновок про необхідність системного дослідження водно-зелених територій міста, як складного ландшафтного об'єкту, що формується та функціонує на різних територіальних рівнях. Це дозволило Анні Віталіївні в подальшому грамотно побудувати логічну модель даного дослідження.

Належне наукове обґрунтування отримав аналіз світового досвіду формування міських водно-зелених територій в контексті еволюції перетворення прибережних зон від XIX ст. до сьогодення (с. 45-60). Розглянуто значну кількість проектних пропозицій, стратегій та планів розвитку таких населених міст як Мадрид, Сінгапур, Лондон, Бостон та ін., що дозволило авторці виявити сучасні тенденції, принципи та прийоми організації водно-зелених територій, однак відсутність конкретних ілюстративних прикладів дещо заважають цілісному сприйняттю інформації, що подається. Наприклад, в тексті на с. 54-57 авторкою розглядається світовий досвід з ревіталізації урбанізованих прирічкових територій у двох аспектах: ревіталізація долин міських річок та відновлення схованих під землею водотоків. Однак на рис. 1.6 (с. 56) проілюстровано лише перший з них, в той час як графічне порівняння обох цих заходів дозволило би більше дослідити питання, що розглядається.

Для визначення проблем планувальної організації водно-зелених територій міст України у розділі був здійснений ландшафтно-містобудівний аналіз басейну річки Казенний Торець та малої річки Либідь (м. Київ), у ході якого були встановлені основні «конфлікти» містобудівної організації водно-зелених територій («басейновий», «функціонально-планувальний», «інженерний») та їх вплив на прирічкове середовище (с. 65-77).

Другий розділ дисертаційної роботи **«Методичні підходи до планувальної організації водно-зелених територій міста»** присвячений розробці загальної методики дослідження, вивченню та систематизації факторів, які впливають на формування водно-зелених територій, опрацюванню принципів та методичних підходів до містобудівної організації водно-зелених територій міста.

Авторка роботи будує методологічне підґрунтя дослідження, спираючись на сучасні фундаментальні роботи у сфері архітектури та містобудування, а також загальну методику роботи на послідовному залученні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (с. 85-87), застосовує ландшафтно-екологічний та басейновий підходи (с. 81, 82).

У розділі проаналізовано фактори впливу на структуру міських водно-зелених територій, серед яких виділено природні (характер гідрографічної мережі, система озеленених територій, параметри гідрологічних процесів, ін.) та містобудівні (характер землекористування водозбору річки, містобудівний

рівень та функціонально-планувальна структура прибережних територій, ін.), статичні (умови) та динамічні (процеси) (с. 99).

Безумовним надбанням розділу є авторське формулювання визначень: «водно-зелена мережа» (с. 100), «водно-зелений коридор» (с. 101), «водно-зелений об'єкт» (с. 103). На основі дослідження містобудівної організації водно-зелених територій міста та факторів, які безпосередньо впливають на її організацію, у розділі надано «модель водно-зеленої мережі» (с. 102).

Анною Віталіївною було сформульовано принципи планувальної організації водно-зелених територій міста: «територіальної ієрархії», «багатофункціонального використання», «динамічного розвитку планувальної організації» (с. 104, 105) та розкрито зміст авторських методів, що використано в ході дослідження: метод формування штучної заплави річки, метод відновлення природної заплави річки, метод розгалуження мережі водотоків (с. 122). Однак, на нашу думку, окремі результати дослідження, такі як «модель водно-зеленого коридору річки» (с. 112) та «принципи організації водно-зелених територій міста» (с. 104-106) доцільно було розмістити в третьому розділі.

У третьому розділі **«Особливості планувальної організації водно-зелених об'єктів»** авторка представила на розгляд типологію водно-зелених об'єктів, прийоми та засоби планувальної організації водно-зелених територій та впровадження отриманих результатів дослідження на прикладі міст України.

Спираючись на запропоновані авторські методи (підрозділ 2.3) та типи відкритих і озелених територій, зокрема рекреаційних, автор формує п'ять типів водно-зелених об'єктів: «набережні із рівнями тимчасового затоплення»; «затоплювані парки», «гідроморфологічні ландшафти», «болотяні еко-парки», «громадські “зливові” території» (с. 123-139).

Цікавим надбанням розділу є засоби забезпечення рекреаційної, природоохоронної, інженерної та візуально-естетичної функції водно-зелених територій міст, зокрема авторські рекомендації щодо облаштування зони відпочинку з «контактною водою», формування зон та об'єктів для спостереження за живою природою та природними явищами, створення «незатоплюваних рівнів» території для забезпечення безперервності рекреаційної функції та безпеки відвідувачів, влаштування горизонтальних та вертикальних комунікацій для зв'язку між різними рівнями території. Рекомендації викладені змістовно та переконливо, в тому числі й в графічній частині (с. 141-152).

У завершальній частині розділу викладено матеріал, який є перехідною ланкою від науково-теоретичної основи до впровадження отриманих результатів дослідження у проектну практику, що заслуговує на особливу увагу. В цілому, надані дисертантом рекомендації науково обґрунтовані і мають, безумовно, чимале практичне значення.

Кожний розділ роботи має висновки, а загальні висновки завершують дослідження.

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити певні **зауваження** до поданої дисертаційної роботи:

1. У дослідженні автором значну увагу приділено аналізу світового досвіду формування прирічкових ландшафтів в структурі міст (підрозділ 1.2), що дозволило виділити сучасні тенденції та прийоми, які застосовувались у процесі містобудівного перетворення зазначених територій. При цьому в підрозділі не наведено даних щодо зміни екологічного стану території або водойми, не надано також інформації щодо зміни частки рекреаційного фонду в структурі міста внаслідок проведених містобудівних робіт. На нашу думку, надання конкретних показників дозволило б уникнути ознайомлювального характеру поданої інформації.

2. У підрозділі 1.3 проведено аналіз території водозбірного басейну р. Казенний Торець (притоку р. Сіверський Донець), розглянуто екологічний стан річкових вод та зазначено, що «...якість води в р. Сіверський Донець значно погіршується після надходження правобережних притоків, зокрема р. Казенний Торець...» (далі по тексту, с. 66), при цьому авторка посилається на дослідження якості води р. Сіверський Донець, що були проведені на ділянці вище за течією, ніж у місці сполуки з р. Казенний Торець. На нашу думку, для підкріплення зазначеного твердження доцільно було б провести більш глибокий аналіз екологічного стану розглянутої річки та надати більше даних за тематичними статистичними збірниками Державної Служби Статистики України та Державного управління охорони навколишнього середовища. Було б доречним опрацювати статистичні дані з приведених джерел та надати їх графічно.

Окрім того, на рис. 1.9, с. 67, при відображенні ландшафтно-містобудівного аналізу р. Казенний Торець, доречною була б схема екологічного стану території, що розглядається, адже саме екологічному питанню авторка приділяє особливу увагу протягом усього дослідження.

3. Підрозділ 2.1 дисертації, присвячений висвітленню теоретико-методичних підходів до організації міських ландшафтів, нажаль, не містить належного графічного опрацювання задіяних методів та підходів. На нашу думку, методологічний апарат даного дослідження доцільно було додатково подати у вигляді блок-схеми, що значно спростило би сприйняття приведеної у підрозділі інформації.

4. У підрозділі 3.3 авторка наводить пропозиції щодо планувальної організації водно-зелених рекреаційних об'єктів в умовах конкретних міст України, а саме «...Києва, Слов'янська, Краматорська» (с. 153), при цьому конкретних проектних пропозицій щодо розвитку водно-зелених рекреаційних територій міста Краматорськ в підрозділі не надано, хоча у підрозділі 1.3 опису його ландшафтно-містобудівного аналізу було приділено значну увагу.

5. Слід зазначити, що наданий в підрозділі 3.3 графічний матеріал виконано на високому рівні. Однак, на нашу думку, методи та прийоми, які авторка застосовувала в кожній конкретній проектній пропозиції (рис. 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11), доцільно було не лише перелічити, а зазначити у проекті або за допомогою експлікації, або сформувавши в окремій схемі, що дозволило би чітко зрозуміти, якими саме заходами авторка вирішувала поставлені перед проектом завдання в кожній конкретній містобудівній ситуації. Також, на жаль, в жодній з проектних пропозицій не відображено зв'язок водно-зеленого об'єкту, що розробляється авторкою, з загальною водно-зеленою мережею міста.

Зазначені зауваження принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка виконана на високому професійному рівні. Дисертація є змістовною, побудована на фундаментальній джерельній основі та базується на власному науково-практичному досвіді автора.

Висновок щодо дисертаційного дослідження. В цілому, дисертація В'язовської Анни Віталіївни «Методичні засади планувальної організації водно-зелених територій міста» є завершеною, самостійно виконаною роботою, в якій отримано нові наукові результати, що в сукупності вирішують завдання дослідження; висновки і рекомендації у дисертації сформульовано ґрунтовно і переконливо; робота отримала належне висвітлення у наукових фахових виданнях та науково-практичних конференціях, вона має практичне значення та наукову цінність.

Зміст автореферату та основні положення дисертації - ідентичні.

Робота відповідає паспорту спеціальності та вимогам ДАК, що пред'являються до кандидатських дисертацій, а її авторка, В'язовська А. В., заслуговує присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.04 - «Містобудування та ландшафтна архітектура».

Офіційний опонент:

кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного проектування і дизайну ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

 I. O. Merilova

Підпис I. O. Merilovoї засвідчую
Учений секретар
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

 A. M. Gaydar